

Извештај за работата на Комисијата за жалби во 2016 година

Комисијата за жалби при Советот за етика на медиумите во Македонија во изминатиот период работеше во услови кои беа диктирани од ситуацијата во медиумската сфера во Македонија.

Токму тоа доведе Комисијата да се состанува и повеќе од еден пат месечно, како што е предвидено со Деловникот за нејзина работа. Се' зависеше од обемот на пристигнатите жалби и времето во кое доаѓаа. Одлуките на Комисијата, најчесто беа носени со консензус. Во претставки, каде имаше судир на интереси на членови на Комисијата, тие се исклучуваа од нејзината работа. Комисијата се трудеше да работи секогаш во полн состав, па дури и користевме скајп врски за комуникација.

Во изминатиот период, може да се констатира, се зголемува бројот на примените жалби. Секако ова не е мерило за работата на Советот за етика. Можат да се добијат и илјадници претставки. Таа бројка ќе зборува дека Советот е видлив, но исто така и дека професионализмот и етиката се обратно пропорционални на бројот на претставките. Општа констатација на Комисијата е дека состојбата со етиката на медиумите кај нас се влошува.

Збор два за тоа што покажа досегашната работа. Прво, новинарите како да забравиле на она што ги учат уште во првите денови на студиите по новинарство. Дека информациите треба да се точни и проверени. Можеби во над 80 проценти од сите претставки утврдено е дека тоа како да е забравена лекција од факултет или од редакција. Второ, приватниот интерес е на удар без око да му трепне на новинарот за последиците од таквиот однос. Потоа, како да се заборава на говорот на омраза дека е кривично дело и на дискриминирањето по различни основи. Исто така новинарите повеќе сакаат да коментираат отколку да известуваат и да работат со факти. Фактот како да е избришана категорија. Нема негување на културата на говорот и не исчезнува непристојното комуницирање со јавноста.

Се заборава и дека известувањето од избори треба да биде непристрасно и избалансирано. Да потсетиме дека СЕММ пролетоска изготви Повелба за фер и избалансирано известување од изборите во државава, неа

ја потпишаа речиси деведесетина медиуми, но уште мастилото од потписот не беше се исушило, медиумите како да забораваја што потпишале.

Сега малку статистика. Бидејќи не сме се виделе одамна, најнапред некои бројки за периодот од формирањето на Комисијата, односно почетокот на нејзината практична работа. Од почетокот на 2015 година, до денес до Комисијата пристигнале 179 жалби. Комисијата донесе 149 одлуки во кои е утврдено прекршување на Кодексот на новинарите на Македонија. Шест случаи се решени по пат на медијација. 13 жалби беа отфрлени бидејќи беа задоцнети или пак не беа во надлежност на Комисијата. Една жалба е повлечена, а две се затворени бидејќи поминале деловничките рокови и немало никаков договор од жалителот.

За олеснување на пристапот до одлуките на Комисијата за жалби и за зголемување на практичната видливост на нејзините одлуки, Извршната канцеларија во минатата година направи напор и сега одлуките ги имаме на едно место и со прегледност како по број на одлуки, така и по нарушување на конкретен член, имиња на жалители и медиуми. Тој преглед може да се најде на сајтот на СЕММ, адресата е <http://www.semm.mk/attachments/pregled-na-odluki-2016.pdf>. Па така од него може да се види дека лани се донесени 76 одлуки за нарушување на професионалните и етичките стандарди. Инаку Комисијата за жалби во 2016 година донела вкупно 85 одлуки врз основа на примени жалби, од кои за 9 е одлучено дека се неосновани, а кај другите е утврдено некакво прекршување на Кодексот на новинарите. Патем да кажеме дека освен претходно споменатите, две жалби се решени со медијација, а 10 се отфрлени, бидејќи биле вон надлежносите на СЕММ или задоцнети. За еден случај постапката е затворена врз основа на поминати деловнички рокови.

Во споменатите 76 одлуки, каде е констатирано кршење на професионалноста и етиката најнарушувачки е членот 1. од Кодексот, кој се однесува на објавување точни и проверени информации, обезбедување „втора страна“ и што е можно повеќе или најмалку два меѓусебно неповрзани извори е нарушен 66 пати или тоа прекршување е утврдено во 86,8 проценти од одлуките. Членот 13. - Новинарот треба да прави разлика меѓу фактите и мислењата, меѓу веста и коментарот е нарушен во 54 случаи и има удел од 71,1 процент во жалбите. Членот 14., според кој известувањето од политичките процеси, посебно

од изборите, треба да биде непристрасно и избалансирано и со професионална дистанца од политичките субјекти е нарушен 26 пати со удел од 34,2 проценти. Членот 4. - Новинарот ќе го назначи изворот на информацијата, но ако изворот бара да остане анонимен, новинарот ќе го заштити и е нарушен 23 пати. Членот 10.-, според кој Новинарот нема свесно да создава информации, кои ги загрозуваат човековите права и слободи, нема да говори со јазикот на омразата и нема да поттикнува насилство или дискриминација врз која било основа е нарушен 17 пати, со удел од 22,4 проценти. Членот 16, во кој се вели дека Новинарот ќе ги чува угледот и достоинството на својата професија, ќе ја поттикнува заемната солидарност и нема да го употреби својот медиум за пресметка со личности, вклучително и свои колеги е нарушен 14 пати. Членот 7. Кој се однесува на почитување на приватноста на личноста, освен кога тоа е во спротивност со јавниот интерес. И дека новинарот е должен да ја почитува личната болка и жалост е нарушен 15 пати. Под десет прекршувања се забележани на членот 11- Новинарот ќе се придржува на општоприфатените општествени стандарди на пристојност и почитување на етничките, културните и религиозните различности во Македонија, членот-15 кој зборува за етиката на говорот, па членот-3 во кој се вели дека новинарот ќе настојува да биде обезбедено објавување на исправка, деманти и одговор во случај кога ќе биде утврдена неточност на информацијата, Членот 8 кој зборува за сензационализмот, и членот 9 кој се однесува на нарушување на правата на детето.

Гледано според тоа за какви медиуми се поднесени претставките, лидери се порталите. Потоа доаѓаат национални телевизии и на крај весниците. Ова е нормално, бидејќи порталите се и најбројни медиуми. Сите гледаме што се' се прави во он-лајн сферата. Се измислуваат теми, вести, настани, па дури имаме колективно објавување еден ист текст, без да се промени ни точка, ни запирка. Има текстови полни со очигледни лаги, бидејќи не се поткрепени со факти. Текстови во кои се вели „дознаваме“, а не се вели „знаеме“. Новинарите треба да дознаваат, ама не само од еден извор или пак од некој центар за односи со јавност. Имаме претставки против медиуми на кои не можеме да им најдеме ни адреса за комуникација, ниту имаат импресуми, ниту редакции.

Како е односот на медиумите кон одлуките на Комисијата. Нас не радува дека поголеми медиуми веќе објавија наши одлуки, иако некои не се наши основачи, а кои не беа во нивна полза. Пример,

неделникот ФОКУС, Телевизијата 24часа, Телевизијата Нова и други. Сметаме дека ова ќе биде замаец и други медиуми, посебно основачите на СЕММ да се однесуваат на тој начин, бидејќи тоа е една од суштините на постоењето на Советот за етика. Ако веќе се определиле да бидат дел од едно саморегулаторно етичко тело, тогаш и да ги почитуваат неговите одлуки. Од друга страна, пак, не не радува кога во своите одговори на жалбите дел од главните уредници не нарекуваат „соросоиди“ или пак се вулгарни во нив и се закануваат.

Во изминатиот период, пред Комисијата не дојде ниту една претставка која би се однесувала на преземени содржини, текстови, видеа и фотографии, иако во разговори со колегите ова се смета за многу честа појава. Кодексот на новинарите има членови со кои се штити авторското право, како една од работите кон која треба да се однесува професионално.

Пред крај, би додал дека, ако во минатото зборувавме за зголемување на видливоста на Комисијата и Советот меѓу населението, здруженијата на граѓани, студентите и колегите, сега тоа е редовна практика. Лани членови на Комисијата и управниот одбор во неколку наврати посетија високошколски установи и претставници на граѓански здруженија. На тие средби беше претставен советот и работата на комисијата и впечаток е дека таквите средби треба да продолжат, зашто младите се мошне заинтересирани за она што го работиме, а знаат и што да прашаат. Не е лошо, кога ќе има услови, да се востанови практика Комисијата да одржува седници и надвор од Скопје, се разбира имајќи ги предвид финансиските можности за таа цел. Седниците на Комисијата и сега се отворени, а такви би биле и оние надвор од Скопје и на нив би можеле да присуствуваат граѓани, претставници од граѓанскиот сектор и други. На овој начин, Комисијата и Советот уште повеќе би се доближиле до јавноста. А тоа сметаме дека е и една од целите на СЕММ.

За крај, во светот сега се води кампања за некакво регулирање или за поголем надзор врз он лајн медиумите. Ова ќе биде предизвик и за саморегулаторното тело. И тоа ќе мора да се прилагоди на новините, а најмалку што ќе мора да направи е да го усогласи постојниот Кодекс со новите времиња и новите барања.

